

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Základní informace pro pozůstalé

www.mmr.cz

Smrt blízkého člověka patří k nejtěžším situacím v lidském životě. Přesto je potřeba neodkladně vyřídit některé záležitosti spojené s jeho úmrtím a pohřbem, které jsou dané zákonem. Lidské tělo je pod právní ochranou i po smrti člověka. Pokud si zesnulý přál mít pohřeb, měli bychom mu jej vypravit do 96 hodin od oznámení úmrtí a současně umožnit uctění památky také ostatním příbuzným a osobám blízkým.

Náklady pohřbu a opatření pohřebiště se hradí z pozůstalosti. Pokud pozůstalost nestačí ke krytí nákladů pohřbu, jaký si zesnulý přál, musí být pohřben alespoň důstojným způsobem podle místních zvyklostí.

Postup při úmrtí stanoví zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách. Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů reguluje postupy od předání těla zemřelého poskytovatelem zdravotní služby k jeho pohřbení, včetně podmínek provozování pohřebních služeb, krematorií i pohřebišť, převozu lidských pozůstatků či nájmu hrobového místa. Tento právní předpis také určuje, jakým způsobem a na čí náklady bude pohřben člověk, jehož pozůstalost ke krytí nákladů pohřbu nestačí a není-li nikdo ochoten uhradit náklady pohřbu dobrovolně. Pohřbivací povinnost má, pokud tak neučiní nikdo z pozůstalých, obec, ve které došlo k úmrtí nebo bylo tělo zemřelého nalezeno.

Ústředním orgánem státní správy pro oblast pohřebnictví je Ministerstvo pro místní rozvoj, které pro Vás zpracovalo přehled nejdůležitějších informací. Podrobné informace naleznete na internetových stránkách MMR www.mmr.cz v sekci „Pohřebnictví“.

Pohřbení

V České republice jsou povoleny tyto způsoby pohřbení:

- >>> uložení rakve s lidskými pozůstatky do hrobu nebo hrobky na veřejném či neveřejném pohřebišti
- >>> zpopelnění lidských pozůstatků v žárovišti krematoria.

Zásadní roli při rozhodování o způsobu pohřbení, druhu obřadu posledního rozloučení a opatření hrobového místa hraje vůle zemřelého výslovně vyjádřená za jeho života. Pozůstalí smí tělo svého zemřelého vidět nebo zaopatřit do sedmi dnů od úmrtí. Poté musí být tělo zemřelého za účelem jeho vystavení během

pohřebního obřadu thanatoprakticky ošetřeno (konzervováno nebo balzamováno).

Zaopatřením mrtvého lidského těla se rozumí jeho umytí, oblečení do šatů či rubáše, uložení do rakve a konečná úprava.

Jak postupovat při úmrtí

Při úmrtí doma, mimo zdravotnické zařízení:

Zavolejte praktického lékaře nebo Lékařskou službu první pomoci, popřípadě Zdravotnickou záchrannou službu.

Nález těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení se oznamuje na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.

Oznamovací povinnost má každý, kdo se o úmrtí dozvěděl nebo našel tělo zemřelého nebo jeho část a neví, zda úmrtí nebo nález těla nebo jeho části, již bylo oznámeno.

Lékař provádějící prohlídku těla zemřelého vyplní List o prohlídce zemřelého a tělo zemřelého označí tak, aby v márnici nedošlo k jeho záměně.

Lékař o úmrtí nebo nález těla zemřelého informuje osobu blízkou zemřelému, je-li mu tato osoba známa. Současně také pozůstalým sdělí druh pitvy a údaje o poskytovateli pitvy.

Pokud lékaři není známa osoba blízká zemřelému, nebo jí nebylo možné o úmrtí vyrozumět, informuje Policii ČR. Policie ČR vyhledá osobu blízkou zemřelému a předá informace o jeho úmrtí. V případech, kdy lékař určil provedení pitvy, zajistí převoz těla zemřelého k pitvě.

V případech, kdy lékař neurčil provedení pitvy, kontaktujte provozovatele pohřebních služeb k úpravě těla zemřelého a jeho uložení do rakve (nejste ale povinni s ním sjednávat i pohřeb), nebo si zaopatření těla zemřelého podle místních zvyklostí zajistíte sami.

Pokud to lékař a okolnosti dovolí, je možné přechovávat tělo zemřelého po přiměřenou dobu doma a poté jej v rakvi přenést podle místních zvyklostí na hřbitov k uložení do hrobu nebo do krematoria ke zpopelnění (je nutné řídit se řádem pohřebiště či řádem krematoria).

Při úmrtí ve zdravotnickém či sociálním zařízení:

List o prohlídce zemřelého vystaví službu konající lékař, který rozhodne o jeho případném převozu na patologii.

Lidské pozůstatky musí být provozovateli pohřební služby nebo jiné osobě zajišťující pohřbení předány umyté a v případě, že byla provedena pitva, musí být po jejím dokončení tělo zemřelého pevně uzavřeno stehem. Poskytovatelé zdravotních služeb nebo ústavy sociální péče Vám musí bezplatně zajistit možnost úpravy lidských pozůstatků ve vhodné místnosti a umožnit nezbytnou hygienickou očistu.

Při úmrtí v zahraničí:

Kontaktujte neprodleně

- >>> konzulární oddělení zastupitelského úřadu ČR, v jehož obvodu působnosti došlo k úmrtí či odbor konzulárních činností Ministerstva zahraničních věcí ČR (nouzové linky najdete na internetových stránkách www.mzv.cz v odkazu Konzulární služba)
- >>> provozovatele pohřebních služeb (rychlý odvoz zemřelého musí být podle evropské technické normy poskytovatelem těchto služeb garantován v každou denní i noční hodinu).

Podle konkrétní situace dále kontaktujte:

- >>> pojišťovnu, se kterou bylo sjednáno pojištění, resp. její asistenční službu
- >>> cestovní kancelář, se kterou zemřelý cestoval.

Tělo zemřelého je možné převézt v rakvi či zpopelněné v urně do vlasti, nebo pohřbít na hřbitově v místě úmrtí.

Při úmrtí cizince v ČR:

Převoz těla zemřelého v transportní rakvi s průvodním listem dle mezinárodních smluv a dohod zajišťuje provozovatel pohřebních služeb, který má k zahraničnímu převozu těla zemřelého povolení od krajské hygienické stanice.

Informujte se u matričního úředníka v místě úmrtí, který má za povinnost informovat ambasádu domovského státu, která kontaktuje příbuzné.

Úmrtní list je vystavován v českém jazyce a je potřeba ho přeložit a překlad úředně ověřit, aby platil v domovském státě zemřelého.

Pitva

Patologicko-anatomická pitva se provádí za účelem zjištění základní nemoci a dalších nemocí, komplikací zjištěných nemocí a k ověření klinické diagnózy a léčebného postupu u osob zemřelých ve zdravotnickém zařízení smrtí z chorobných příčin.

Zdravotní pitva se provádí za účelem zjištění příčiny smrti a objasnění dalších ze zdravotního hlediska závažných okolností a mechanismu úmrtí u osob, které zemřely mimo zdravotnické zařízení, nebo v něm, náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím, včetně sebevraždy.

Soudní pitva se provádí při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem.

Anatomická pitva se provádí k výukovým účelům nebo pro účely vědy a výzkumu v oblasti zdravotnictví.

Zemře-li člověk, aniž projeví souhlas s pitvou, platí, že s provedením pitvy svého těla nesouhlasí. Provést pitvu nebo použít lidské tělo po smrti člověka pro potřeby lékařské vědy, výzkumu nebo k výukovým účelům bez souhlasu zemřelého lze jen, pokud tak stanoví zákon o zdravotních službách.

Výběr provozovatele pohřebních služeb

Jedním z kritérií Vašeho výběru provozovatele pohřebních služeb může být tzv. Znak kvality, který propůjčuje na dobu určitou Sdružení pohřebnictví (www.pohrebnictvi.cz). Někteří provozovatelé se mohou prokázat certifikátem systému managementu jakosti dle ČSN EN ISO 9001 pro činnosti poskytování služeb v oblasti pohřebnictví a služeb na pohřebištích s použitím celoevropské normy pro pohřební služby ČSN EN 15017 z roku 2006.

Pokud si vyberete provozovatele s komplexní nabídkou pohřebních služeb, můžete si u něj objednat nejen pohřbení lidských pozůstatků do země nebo jejich kremaci, ale například také pohřební hostinu, dopravu pozůstalých, různé náboženské úkony, duchovního, sakrální prostor s hudbou a mimo jiné i tisk parte a vyřízení úmrtního listu.

Smluvní vztah s provozovatelem pohřebních služeb

S provozovatelem pohřebních služeb doporučujeme uzavřít smlouvu o obstarání věci podle občanského zákoníku, nebo od nabytí účinnosti nového občanského zákoníku smlouvu příkazního typu dle § 2430 a násl. nového občanského zákoníku.

Je třeba, abyste přesně stanovili, jaké služby a v jakém rozsahu očekáváte od provozovatele. Takto dohodnutý rozsah služeb Vám musí pohřební služba potvrdit a převzít za ně plnou odpovědnost. Od Vašich pokynů se provozovatel pohřební služby může odchýlit, pokud to je nezbytné ve Vašem zájmu a pokud nemůže včas obdržet Váš souhlas.

Provozovatel pohřební služby provede úpravu těla zemřelého, převoz a pohřeb osobně. Svěřil-li provedení těchto úkonů jinému subjektu, odpovídá za tyto služby v plném rozsahu tak, jako by je prováděl sám.

Vždy musí být určeny strany smlouvy, předmět obstarání, jeho cena, doba, kdy má být obstarání pohřbu uskutečněno a odměna za obstarání.

Po uzavření smlouvy je Vám provozovatel pohřební služby povinen vydat písemné potvrzení, ve kterém musí být všechny výše jmenované záležitosti uvedeny a po provedení pohřbu Vám předloží vyúčtování.

Reklamacce

Objednavatel pohřbu má ze zákona o ochraně spotřebitele právní nárok na vlastní kontrolu sjednaného pohřbení dle uzavřené objednávky s provozovatelem pohřební služby. V provozovně pohřební služby musí být po celou provozní dobu přítomen pracovník pověřený vyřizovat reklamacce. Pověřený pracovník rozhodne o reklamaci ihned, ve složitých případech do tří pracovních dnů.

Doklady k objednání pohřbu:

- >>> Občanský průkaz zemřelého (je-li k dispozici)
- >>> Občanský průkaz nebo pas objednavatele pohřbu
- >>> Rodný a oddací list zesnulé osoby (je-li k dispozici)
- >>> Rodný list objednatele (pokud si chcete objednat také vyřízení úmrtního listu).

Věci k objednání pohřbu:

- >>> Oblečení pro zemřelého (vhodné jsou přírodní materiály)
- >>> Fotografie zemřelého k použití na parte nebo k vystavení v obřadní síni.

Parte:

- >>> Parte je Vaším veřejným oznámením o úmrtí a pohřbu
- >>> Ke zveřejnění nebo publikování parte musí mít pohřební služba nejdříve Váš souhlas.

Kondolence – projevy soustrasti:

- >>> Ručně psaný dopis
- >>> Podání ruky před nebo po pohřebním obřadu
- >>> Soustrastná návštěva.

Právo na vydání urny

Pokud není pozůstalý nájemcem příslušného hřobového místa, nemá právo na vydání urny uložené na hřbitově. Je-li urna uložena mimo hřbitov, pak na její vydání má právo osoba, kterou člověk před svou smrtí výslovně určil; jinak postupně jeho manžel, dítě nebo rodič. Není-li žádný z nich nebo odmítnou-li ostatky převzít, musí si úřední urnu nalezenou mimo hřbitov převzít dědic.

Vypravuje-li pohřeb obec, zajistí uložení zpopelněných lidských ostatků na hřbitov v souladu s § 92 odst. 2 nového občanského zákoníku a pozůstalým oznámí číslo hřobového místa.

Nájem hřobového místa

Smlouva o nájmu hřobového místa se uzavírá pouze písemnou formou, a to s provozovatelem pohřebiště, nikoli s pohřební službou.

Smlouva o nájmu hřobového místa musí obsahovat:

- >>> Výši nájemného
- >>> Velikost hřobového místa
- >>> Výši úhrady za služby spojené s nájmem

Cena za nájem je splatná předem na celou dobu trvání nájmu, minimálně ale na 10 let. Náhrobek a další zařízení můžete zřídit až po uzavření nájemní smlouvy, a to v souladu s řádem příslušného pohřebiště. Vzorová smlouva je k dispozici na internetových stránkách MMR v sekci „Pohřebnictví“ www.mmr.cz.

Kam odevzdat doklady zemřelého

Občanský průkaz – pokud si ho neponechá matrika obecního úřadu v místě úmrtí, tak ho odevzdejte na matriku obecního úřadu v místě trvalého bydliště zemřelého

Průkaz zdravotní pojišťovny – na příslušnou pobočku pojišťovny

Řidičský průkaz – na dopravní inspektorát

Cestovní pas – na oddělení pasů a víz

Vojenskou knížku – na obvodní vojenskou správu

Starobní důchod – úmrtí ohlaste příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení nebo na poště, která důchod vyplácela

Kde žádat o sociální pomoc

Informace o případných sociálních dávkách a další pomoci Vám poskytne **odbor sociálních věcí obecního úřadu** obce s rozšířenou působností.

Pohřebné:

Sociální dávka ve výši 5 000 Kč náleží osobě, která vypravila pohřeb:

- >>> mrtvě narozenému nebo nezaopatřenému dítěti
- >>> nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte (dítě ve věku do 26 let, které samo nezískává prostředky k vlastní obživě).

Zemřelá osoba musí mít ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR.

Nárok na pohřebné zaniká, nebyl-li uplatněn ve lhůtě 1 roku ode dne pohřbení, a to na předepsaném formuláři (formulare.mpsv.cz).

Rady a informace najdete na internetových stránkách MPSV: (<http://socialniporadce.mpsv.cz/cs/144>).

Nárok na odškodnění

Pokud nese za smrt blízkého někdo odpovědnost, vzniká pozůstalým nárok na náhradu škody od pachatele.

Za oběť trestné činnosti se považuje osoba pozůstalá po oběti, která zemřela v důsledku trestného činu, byla-li rodičem, manželem, partnerem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu.

Žádost o poskytnutí pomoci:

Po ověření, že jsou naplněny zákonem stanovené podmínky, je obětí trestných činů jménem státu v odůvodněných případech poskytována peněžitá pomoc. Vyřizuje Ministerstvo spravedlnosti, odbor odškodňování.

Vyřízení pozůstalosti a dědictví

Matrika obecního úřadu zašle příslušnému obvodnímu soudu podle místa trvalého pobytu zemřelého jeho úmrtní list. Soud pověří vyřízením pozůstalosti a dědictví notáře – soudního komisaře. Ten provede také kontrolu stavu bankovního účtu zemřelého od doby jeho úmrtí.

Kam se obrátit o duševní a duchovní podporu ve smutku

Kvalifikované poradenství poskytuje

- >>> lékař
- >>> sociální pracovník
- >>> psychoterapeut
- >>> psycholog
- >>> duchovní
- >>> poradce pro pozůstalé
- >>> provozovatel pohřební a hřbitovní služby

- >>> Pomoc a podpora rodičům, kterým zemřelo dítě: infolinka Dlouhá cesta +420 602 186 732
- >>> Hospicová poradna Ondrášek +420 724 975 278
- >>> Pomoc a podpora dětem a mladým lidem, kterým zemřel blízký člověk: www.facebook.com/jinejsvet
- >>> Poradna pro vypravitele pohřbu a nájemce hrobových míst: www.pohrebiste.cz, databaze@pohrebiste.cz.

Poradenství pro pozůstalé

V provoznách pohřebních služeb, nemocnicích či v ústavech sociální péče mají pozůstalí nárok na chvíli setrvání u zemřelého o samotě a zapojení se podle svých schopností do další péče o mrtvé tělo. S doprovázením zesnulého na jeho poslední cestě je Vám ochotně připraven napomáhat nejen provozovatel pohřební služby a hřbitova, ale i poradce pro pozůstalé.

Poradce pro pozůstalé je v Národní soustavě povolání definován jako ten, kdo samostatně a systematicky pod dohledem supervizora doprovází klienty v průběhu umírání jim blízké osoby, při přípravě pohřebních obřadů a při jejich „práci se smutkem“, a to prostřednictvím poradenského vztahu.

Poradcům pro pozůstalé je od 1. září 2012 nabízena státní závěrečná zkouška. Jména úspěšných kandidátů jsou zveřejňována na internetových stránkách MMR. Zkouška Poradce pro pozůstalé umožňuje dosáhnout kompetence na páté úrovni evropského rámce kvalifikací (EQF). Pátá úroveň předpokládá zvládnutí metod a technik odpovídajících užšímu okruhu tohoto specializovaného povolání umožňující samostatný výkon odborných činností v poradenství pro pozůstalé včetně samostatné výdělečné činnosti.

Současně tato kvalifikace poskytuje základ pro prostupnost s bakalářskými studijními programy (úroveň 6), kde se kvalifikace rozšiřuje na rozsáhlejší zvládnutí teorií a metod tohoto nového psychologického oboru.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR
Staroměstské náměstí 6
110 15 Praha 1
Tel.: +420 224 861 111
Fax: +420 224 861 333
www.mmr.cz

ISBN - 978-80-87147-38-2